

Article Arrival : 01/12/2020

Published : 25.01.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2936>Reference Kurtgöz, A. & Avci, S. (2021). "Acil Servise Başvuran Hastaların Covid-19 Korku Düzeylerinin Belirlenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:77; pp:405-412

ACIL SERVİSE BAŞVURAN HASTALARIN COVID-19 KORKU DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Determination of COVID-19 Fear Levels of Patients Applying to Emergency Department

Dr. Öğr. Üyesi. Aslı KURTGÖZ

Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri MYO, Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Amasya /Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5903-9389>

Dr. Öğr. Üyesi. Sema AVCI

Uşak Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, Uşak/Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0992-4192>

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, acil servise başvuran hastaların COVID-19 korku düzeylerini belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma, 15.09.2020-15.10.2020 tarihleri arasında kesitsel tipte yapıldı. Bir hastanenin acil servisine başvuran 412 hasta çalışmanın örneklem grubunu oluşturdu. Veriler "Kişisel Veri Toplama Formu" ve "COVID-19 Korkusu Ölçeği" kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı.

Bulgular: Hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamasının $19,72 \pm 7,88$ olduğu; yaş grubu, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, yaşanan yerleşim birimi ve kronik hastalığının olma durumu ile COVID-19 Korkusu ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p < 0,05$). Hastaların COVID-19 kaygısı nedeniyle acil servise başvurularını erteleme ve acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşama durumları ile COVID-19 korkusu puanları arasında ileri düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p < 0,001$). Sonuç: Bu çalışmada acil servise başvuran hastaların COVID-19 korkularının orta düzeyde olduğu saptandı. Hastaların COVID 19 korkusu nedeniyle acil servise başvurularını ertelediği belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Acil servis, COVID-19, Hasta, Korku

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to determine the COVID 19 fear levels of patients applying to the emergency department.

Methods: The research was conducted between 15.09.2020-15.10.2020 as a cross-sectional. 412 patients who applied to the emergency department of a hospital constituted the sample group of the study. The data were collected by face-to-face interview method using "Personal Data Collection Form" and "Fear of COVID-19 Scale".

Results: It was determined that the average score the patients got from the Fear of COVID-19 Scale was 19.72 ± 7.88 . There was no statistically significant difference between age group, gender, level of education, income rate, the place of residence and having chronic illness with total scores of the Fear of COVID-19 scale ($p < 0.05$). It was determined that there was a highly significant correlation between the patients' delaying their admission to the emergency department due to anxiety for COVID-19 and experiencing anxiety about the transmission of COVID-19 in the emergency service with the scores of fear of COVID-19 ($p < 0.001$).

Conclusion: In this study, it was found that the fear of COVID-19 in the patients who applied to the emergency department was moderate. It was determined that patients postponed their applications to the emergency department due to fear of COVID-19.

Key Words: Emergency Department, COVID-19, Patient, Fear.

1. GİRİŞ

SARSCoV-2 olarak adlandırılan yeni koronavirüs (COVID-19) salgını hem bireylere hem de toplumlara doğrudan bir tehdit oluşturarak popülasyonların davranışlarını etkileyen önemli bir acil durumdur. Dünya çapında ortaya çıkan COVID-19 salgını bireylerde fiziksel sonuçların yanı sıra korku, endişe, kaygı gibi psikolojik ve duygusal problemlere neden oluşturmuştur (Mantica ve ark., 2020; Ahorsu ve ark., 2020; Soraci ve ark., 2020).

Korku, mevcut salgın döneminde sen sık görülen psikolojik tepkilerden birisini oluşturmaktadır (Broche-Pérez ve ark., 2020). Korku, nöropsikolojik açıdan, gelişen bir tehdide normal bir tepkidir ve bireyi hem fiziksel hem de zihinsel olarak olası zarara akut bir tepki için hazırlamaktadır (Pappas ve ark., 2009). COVID-19'a karşı gelişen korkunun, mortalite, morbite ve bulaşma hızının fazla oluşuyla ve bulaşma yolunun görünür olmamasıyla doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir (Ahorsu ve ark., 2020).

Literatürde bulaşıcı salgın zamanlarında anksiyete gibi psikolojik reaksiyonların olumsuz etkilerinin kişilerin sağlığını ve refahını etkilediği bildirilmektedir (Pappas ve ark., 2009). Bireyler, COVID-19 bulaşma korkusu nedeniyle acil durumlarda dahi hastaneye başvurularını erteleyebilmektedir. İtalya'da yapılan bir çalışmada özellikle COVID-19 mortalite oranının en yüksek olduğu dönemlerde COVID-19 olmayan hastaların acil servise başvuru oranların çok düşük olduğu bildirilmiştir (Mantica ve ark., 2020; Comelli ve ark., 2020). Amerika Birleşik Devletleri'nde bir şehir hastanesinde 2019 yılına nazaran acil servis başvurularında %32,2-%49,3 arasında bir düşüş olduğu saptanmıştır (Westgard ve ark., 2020). Yine ABD'de yapılan bir başka çalışmada ise salgının ilk dönemlerinde COVID-19 belirtileri dışında akut bakım için acile başvuran hasta sayısında %50 oranında bir azalma olduğu belirlenmiştir (Wong ve ark., 2020). Katar'da hem özel hem kamu hastanelerinde yapılan kapsamlı bir çalışmada ise COVID-19 salgını döneminde yapılan başvuruların diğer dönemlerdeki başvurulara göre ciddi düzeyde düştüğü bildirilmiştir (Butt ve ark., 2020). Bu sonuçlar COVID-19'un bulaşma korkusu nedeniyle bireylerin acil servise gerekli durumlarda dahi başvurularını ertelediğini düşündürmektedir. Acil servise başvuru oranlarındaki bu düşüş toplumda daha yüksek morbidite ve mortalite oranlarına yol açabileceği yönünde klinisyenler için endişe yaratmaktadır (Wong ve ark., 2020; Butt ve ark., 2020; Mantica ve ark., 2020). Wong ve ark. (2020) tarafından yapılan bir çalışmada hastane öncesi acil sağlık hizmetleri alanında bu zamana kadarki en yüksek kardiak arrest vakası sayısının rapor edildiği, bununla birlikte inme semptomları gösteren hastaların semptomlar başladıktan sonra birkaç gün bekleyip acil servise başvurduğu bu durumun hastaların acil tedavi için başvurularını ertelediklerinden kaynaklı olabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle sağlık hizmeti sunanların mevcut COVID-19 krizine karşı gelişen olumsuz psikolojik tepkilerin niteliğini ve derecesini anlamaları önemli bir durumdur (Taylor ve ark., 2020).

Bu çalışma Türkiye'de bulunan bir hastanenin acil servisine başvuran hastaların COVID-19 korku düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Acil servise başvuran hastaların COVID-19'a ilişkin korku düzeyleri nedir?
- ✓ Hastaların sosyodemografik ve acil servise başvuru özellikleri ile COVID-19 korku düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

2.GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın türü

Bu araştırma 15.09.2020-15.10.2020 tarihleri arasında kesitsel tipte tanımlayıcı çalışma olarak yürütülmüştür.

2.2. Örneklem grubu

Çalışmanın evrenini Türkiye'nin batısında yer alan bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Tıp Kliniği'ne 15.09.2020-15.10.2020 tarihleri arasında başvuran yetişkin hastalar oluşturmuştur. Evren büyüklüğü bilindiğinde sıklıkla kullanılan formüllerden biri olan Krejcie ve Morgan (1970) tarafından önerilen formül kullanılarak %95 güven aralığında %5 hata payı ile ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğünün 381 olduğu belirlenmiştir. Çalışma, araştırmaya dahil edilme kriterlerini sağlayan 412 hastanın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 18 yaş ve üstü, çalışmaya gönüllü katılım gösteren, sağlık durumu stabil olan, soruları cevaplamaya engel oluşturacak zihinsel veya iletişimsel bir engeli olmayan, kadın ve erkek hastalar alınmıştır. Araştırmada olasılığa dayalı olmayan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.3.Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler "Kişisel Veri Toplama Formu" ve "COVID-19 Korkusu Ölçeği" kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır

Kişisel Veri Toplama Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ve acil servise başvuru özelliklerini belirlemeye yönelik 13 sorudan oluşmaktadır.

Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği

Bireyin yaşadığı COVID-19 korkusu düzeyini belirlemek amacıyla Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Satıcı ve ark. (2020) tarafından yapılmıştır. Tek boyut ve 7 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçekten 7-35 arası puan alınmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Yüksek puan almak COVID-19 korku düzeyinin 'yüksek' olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışmasında (Satıcı et ve ark., 2020) Cronbach Alpha güvenirlik katsayı değeri 0,82 olarak, bu çalışmada ise 0,93 olarak belirlenmiştir.

2.4.Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler, IBM SPSS V20 paket programı ortamında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde gruplar arası karşılaştırmada Bağımsız Örneklem t-testi ve Tek Yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları ortalama± standart sapma, ortanca (min-mak) ve frekans (yüzde) olarak ifade edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

2.5.Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmaya başlanmadan önce araştırmanın yapılabilmesi için ilgili hastaneden kurum izni ve T.C. Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Platformu'ndan izin alınmıştır. Bununla birlikte anket formları uygulanmadan önce Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile katılımcılara çalışmanın amacı ve süreci hakkında bilgi verilip, katılımcı onamları alınmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Sosyodemografik ve Acil Servis Başvurularına İlişkin Bulgular

Hastaların sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Acil servise başvuran hastaların %52,4'ünün kadın, %26,5'inin üniversite mezunu, %73,3'ünün il merkezinde yaşadığı, %44,2'sinin gelir durumunun giderinden az olduğu, %34,5'nin kronik bir hastalığının olduğu, kronik hastalığı olanların %35,2'sinin Diabetes mellitus tanısının olduğu belirlendi. Hastaların yaş ortalamasının 43,59+18,69 olduğu saptandı (Tablo 1).

Tablo 1. Hastaların sosyodemografik özellikleri

Özellikler		n	%
Yaş Ortalaması (Ort.±SS)		43,59+18,69	
Yaş grubu	18-34	161	39,1
	35-50	132	32,0
	51-64	49	11,9
	65 ve üzeri	70	17
Cinsiyet	Kadın	216	52,4
	Erkek	196	47,6
	Okur-yazar değil	35	8,5
	Okur-yazar	42	10,2
Eğitim düzeyi	İlkokul	77	18,7
	Ortaokul	38	9,2
	Lise	102	24,8
	Üniversite	109	26,5
Yaşadığı yerleşim birimi	Lisans üstü	9	2,2
	İl	302	73,3
	İlçe	60	14,6
	Köy	50	12,1
Gelir durumu	Gelir giderden az	182	44,2
	Gelir gidere eşit	173	42,0
	Gelir giderden fazla	57	13,8
Kronik hastalığının olma durumu	Evet	142	34,5
	Hayır	270	65,5
Mevcut kronik hastalığı	Diabetes mellitus	50	35,2

Hipertansiyon	31	21,8
Kalp hastalığı	18	12,6
Böbrek hastalığı	5	3,52
KOAH/Astım	20	14
Nörolojik sistem hastalığı	9	6,33
Kanser	5	3,52
Psikiyatrik hastalığı	2	1,4
Endokrin sistem hastalığı	2	1,4

Acil servise başvuran hastaların %68,9'unun triaj alanın sarı olduğu, %13,6'sının karın ağrısı, %12,4'ünün travma nedeniyle acil servise başvurduğu, %64,8'inin acil servise kendi aracı ile ulaştığı, %97,8'inin COVID-19 hastalığını geçirmediği, %40,3'ünün COVID-19 kaygısı nedeniyle acil servise başvurusunu ertelediği, %66,3'ünün ise acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşadığı belirlendi (Tablo 2).

Tablo 2. Hastaların acil servise başvuruları ile ilgili özellikleri

Özellikler	n	%	
Triaj alanı	Yeşil alan	86	20,9
	Sarı alan	284	68,9
	Kırmızı alan	42	10,2
Acil servise başvuru nedeni	Karın ağrısı	56	13,6
	Travma	51	12,4
	Baş ağrısı	32	7,8
	Nefes darlığı	32	7,8
	Göğüs ağrısı	31	7,5
	Ağrı diğer (eklem, bel, diş vb.)	31	7,5
	Boğaz ağrısı	27	6,6
	Enjeksiyon	27	6,6
	Baş dönmesi	17	4,1
	Halsizlik	16	3,9
	Bulantı-kusma	12	2,9
	Yüksek ateş	11	2,7
	Çarpıntı	10	2,4
	Öksürük	9	2,2
	Hipo-hiperglisemi	6	1,4
	Alerji	6	1,4
	Yüksek tansiyon	5	1,2
Nöbet geçirme	3	0,7	
Diğer	30	7,3	
Acil servise nasıl ulaştığı	Kendi hususi aracımızla	267	64,8
	Otobüs/taksi/metro vb.araçla	55	13,3
	Ambulans ile	90	21,8
COVID-19 geçirme durumu	Evet	9	2,2
	Hayır	403	97,8
COVID-19 kaygısı ile acil servise başvurusunu erteleme durumu	Evet	166	40,3
	Hayır	246	59,7
Acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşama durumu	Evet	273	66,3
	Hayır	139	33,7

3.2. COVID-19 Korkusuna İlişkin Bulgular

51-64 yaş grubunda bulunanların, erkek hastaların, üniversite mezunu olanların, gelir düzeyi gidere eşit olanların, il merkezinde yaşayanların ve kronik hastalığı olanların COVID-19 Korkusu Ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının daha yüksek olduğu belirlendi. Bununla birlikte hastaların yaş grubu, cinsiyeti, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, yaşadığı yerleşim birimi ve kronik hastalığının olma durumu ile COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptandı ($p<0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Hastaların sosyodemografik özellikleri ile COVID-19 Korkusu Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Özellikler	COVID-19 Korkusu Ölçeği	
	Toplam Puanı	
	Ort.±SS	
Yaş grubu	18-34	19,73±8,34
	35-50	19,75±7,49
	51-64	20±8,43
	65 ve üzeri	19,45±7,23
Test istatistiği değeri	F= ,047 p=0,986	
Cinsiyet	Kadın	19,55±7,64
	Erkek	19,91±8,14
Test istatistiği değeri	t=-,472 p=0,637	
Eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	19,57±7,29
	Okur-yazar	20,21±7,28
	İlkokul	19,71±6,87
	Ortaokul	18,39±8,09
	Lise	19,28±8,00
	Üniversite	20,48±8,96
	Lisans üstü	19,55±5,12
Test istatistiği değeri	F=,429 p=0,859	
Yaşadığı yerleşim birimi	İl	20,20±8,10
	İlçe	18,08±7,55
	Köy	18,78±6,56
Test istatistiği değeri	F=2,242 p=0,108	
Gelir durumu	Gelir giderden az	19,19±8,20
	Gelir gidere eşit	20,56±7,50
	Gelir giderden fazla	18,89±7,86
Test istatistiği değeri	F=1,710 p=0,182	
Kronik hastalığının olma durumu	Evet	19,90±7,68
	Hayır	19,63±7,99
Test istatistiği değeri	t=,328 p=0,743	

Ort: Aritmetik ortalama, SS: Standart sapma, t: Bağımsız Örneklem t-testi, F: Tek yönlü ANOVA testi

Triaj alanı sarı olan, acil servise kendi aracıyla başvuran ve daha önce COVID-19 geçiren hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden aldıkları toplam puanın daha yüksek olduğu belirlendi. Bununla birlikte, COVID-19 kaygısı nedeniyle acil servise başvurularını erteleyen hastaların ertelemeyenlere göre; acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşayanların ise endişe yaşamayan hastalara göre COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden aldıkları toplam puanın daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0,001$) (Tablo 4).

Tablo 4. Hastaların acil servise başvuru özellikleri ile COVID-19 Korkusu Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Özellikler	COVID-19 Korkusu	
	Ölçeği Toplam Puanı	
	Ort.±SS	
Triaj Alanı	Yeşil Alan	18,91±8,97
	Sarı Alan	20,09±7,44
	Kırmızı Alan	18,90±8,37
Test istatistiği değeri	F=,984 p=0,375	
Acil servise nasıl ulaştığı	Kendi hususi aracımızla	20,16±7,74
	Otobüs/taksi/metro vb. araçla	19,38±8,83
	Ambulans ile	18,64±7,65
Test istatistiği değeri	F=1,308 p=0,271	

COVID- 19 geçirme durumu	Evet	19,77±9,95
	Hayır	19,72±7,84
Test istatistiği değeri		t=-,020 p=0,984
COVID-19 kaygısı ile acil servise başvurusunu erteleme durumu	Evet	22,13±8,27
	Hayır	18,09±7,17
Test istatistiği değeri		t=5,124 p<0,001
Acil serviste COVID- 19 bulaşacağına dair endişe yaşama durumu	Evet	22,52±7,45
	Hayır	14,22±5,43
Test istatistiği değeri		t=12,878 p<0,001

Ort: Aritmetik ortalama, SS: Standart sapma, t: Bağımsız Örneklem t-testi, F: Tek yönlü ANOVA testi

Tablo 5. Hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puanı

	Ortanca (Min-Mak)	Ort.±SS
COVID-19 Korkusu Ölçeği	19 (7-35)	19,72±7,88

Ort: Aritmetik ortalama, SS: Standart sapma, Min: Minimum, Mak: Maksimum

Hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden aldıkları ortalama puan 19,72±7,88 olarak belirlendi. 7-35 aralığında puan alınabilen ölçekten elde edilen bu puan ile katılımcı grubun "orta" düzeyde COVID-19 korkularının olduğu saptandı. (Tablo 5).

4. TARTIŞMA

COVID-19 pandemisi tüm dünyada yaygın bir şekilde endişe, korku ve kaygıya neden olmuştur (Ahorsu ve ark., 2020). Bu çalışmada hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden aldıkları ortalama puan 19,72±7,88 (orta düzey) olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgumuza benzer şekilde Türkiye'de 786 yetişkinle yapılan bir çalışmada COVID-19 korku puanı 17,76 ±6,01 (Saricali ve ark., 2020); Bangladeş'te yapılan bir başka çalışmada ise 18,53±5,01 (Hossain ve ark., 2020) olarak bildirilmiştir.

Haktadir ve ark. (2020) tarafından Türkiye'de yapılan bir çalışmada kronik hastalığı olan bireylerin COVID-19 korku puanlarının kronik hastalığı olmayan bireylere göre yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır (Haktadir ve ark., 2020). Ayrıca yapılan çalışmalarda ileri yaşlı bireylerde COVID-19 korku puanlarının genç bireylere göre yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı bir fark olmadığını bildirilmiştir (Tzur Bitan ve ark., 2020; Hossain ve ark., 2020). Šljivo ve ark. (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise ileri yaşta bireylerin COVID-19 korku puanları diğer bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda 51-64 yaş grubunda bulunan hastalar ile kronik hastalığı olan bireylerin diğer gruplara göre COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden daha yüksek puan aldığı ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı (p<0,05). CDC (Centers for Disease Control and Prevention/ Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri) 50 yaş ve üzeri kişilerin koronavirüse bağlı ölüm açısından diğer yaş gruplarından daha yüksek risk altında olduğunu bildirmiştir (CDC, 2020). Çalışmamızda 51-64 yaş grubunun ve kronik hastalığa sahip olan bireylerin COVID-19 korkusu puanlarının yüksek olmasının risk grubu içerisinde bulunmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Literatürde kadınların erkek bireylere göre COVID-19 korku düzeyinin fazla olduğunu bildiren çalışmalara rastlanmıştır (Hossain ve ark., 2020; Tzur Bitan ve ark., 2020; Andrade ve ark., 2020; Broche-Pérez ve ark., 2020). Bizim çalışmamızda kadın ve erkek hastaların COVID-19 Korkusu Ölçeği'nden yakın puanlar aldığı ve bu puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı (p<0,05).

Bu çalışmada yaşanan yerleşim birimi ile COVID-19 korkusu puanları arasında anlamlı bir fark belirlenmedi (p<0,05). Ancak il merkezinde yaşayanların ilçe ve köyde yaşayan bireylere göre COVID-19 korkusu puanlarının daha yüksek olduğu görüldü. Bosna Hersek'te 1213 yetişkin ile yapılan bir çalışmada kentte yaşayanların kırsal bölgede yaşayan bireylere göre COVID-19 korkusunun daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Šljivo ve ark., 2020). Benzer şekilde Hossain ve ark. (2020) yaptığı bir başka çalışmada ise kentte yaşayanların kırsal bölgede yaşayan bireylere göre COVID-19 korkusunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İl merkezlerinin kırsal bölgelere göre nüfus yönünden kalabalık olması, sosyal mesafenin korunmasına yönelik kısıtlı alanın olması gibi durumların bireylerde COVID-19 korkusunu artırdığı söylenebilir.

Literatürde orta düzeyde bir gelire sahip bireylerin diğer gelir düzeyindeki bireylere göre anlamlı düzeyde daha fazla COVID-19 korkusu yaşadıkları bildirilmiştir (Haktanir ve ark., 2020). Bu çalışmada da gelir düzeyi giderine eşit olanların diğer gelir düzeyine sahip hastalara göre puanlarının daha yüksek olduğu ancak farkın anlamlı olmadığı belirlendi ($p<0,05$).

Tzur Bitan ve ark. (2020) İsrail’de yapmış oldukları bir çalışmada da eğitim düzeyi ile COVID-19 korkusu puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmiştir. Çalışmamızda eğitim düzeyi ile COVID-19 korkusu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptandı ($p<0,05$). Bununla birlikte üniversite mezunu olan bireylerin daha yüksek puana sahip olduğu belirlendi. Bu durumun eğitim düzeyi yüksek bireylerin COVID-19’a yönelik bilimsel çalışmaları daha fazla takip etmesi, yurt içi ve yurt dışı haber kaynaklarını daha fazla okunması gibi durumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Literatürde COVID-19 pandemisi döneminde acil servislere COVID-19 belirtileri dışında başvuruların sayılarında ciddi düşüşler olduğu bildirilmektedir (Butt ve ark., 2020; Comelli ve ark., 2020; Lazerini ve ark., 2020; Mantica ve ark., 2020; Westgard ve ark., 2020; Wong ve ark., 2020). Çalışmamızda COVID-19 kaygısı nedeniyle acil servise başvurularını erteleyen hastaların ertelemeyenlere göre; acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşayanların ise endişe yaşamayan hastalara göre COVID-19 Korkusu Ölçeği’nden aldıkları toplam puanın daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlendi ($p<0,001$). Çalışma bulgularımız hastaların acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair ciddi kaygı ve korku yaşadıklarını, bu nedenle acil servise başvurularını ertediklerini vurgulamaktadır. İnme, göğüs ağrısı gibi erken tanınan, hızlı bir şekilde tedaviye başlanması gereken hastalıkların bu süreçte gecikmiş veya ertelenmiş acil bakımından dolayı morbidite ve mortalite oranlarını yükseltebileceği düşünülmektedir. Morbidite artışının hem bireylerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyebileceği hem de hastane ve ülkelerin sağlık harcamalarındaki maliyeti artıracakları öngörülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada acil servise başvuran hastaların COVID-19 korkularının orta düzeyde olduğu; COVID-19 kaygısı nedeniyle acil servise başvurularını erteleme ve acil serviste COVID-19 bulaşacağına dair endişe yaşama durumları ile COVID-19 korkusu puanları arasında ileri düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi. COVID-19 korkusu nedeniyle hayati tehlike arz eden hastalıklara yönelik acil tedaviyi erteleme durumunun halk sağlığı yönünden ciddi bir tehlike oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle toplumdaki bireylerin hükümet ve klinisyenler tarafından acil tedavi gerektiren durumları ertelemeden acil hizmetlere kısa sürede başvuru yapmaları konusunda kamu spotları, haber kaynakları, sosyal medya araçları vb. yollarla bilgilendirilmeleri ve teşvik edilmeleri gerektiğini öneririz.

KAYNAKÇA

Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation. *International journal of mental health and addiction*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>

Andrade, E. F., Pereira, L. J., Oliveira, A., Orlando, D. R., Alves, D., Guillarducci, J. S., & Castelo, P. M. (2020). Perceived fear of COVID-19 infection according to sex, age and occupational risk using the Brazilian version of the Fear of COVID-19 Scale. *Death studies*, 1–10. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1809786>

Broche-Pérez, Y., Fernández-Fleites, Z., Jiménez-Puig, E., Fernández-Castillo, E., & Rodríguez Martín, B. C. (2020). Gender and Fear of COVID-19 in a Cuban Population Sample. *International journal of mental health and addiction*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00343-8>

Butt, A. A., Azad, A. M., Kartha, A. B., Masoodi, N. A., Bertollini, R., & Abou-Samra, A. B. (2020). Volume and Acuity of Emergency Department Visits Prior To and After COVID-19. *The Journal of emergency medicine*, 59(5), 730–734. <https://doi.org/10.1016/j.jemermed.2020.08.013>

Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (2020) Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/need-extra-precautions/older-adults.html> (Erişim tarihi: 01.12.2020).

- Comelli, I., Scioscioli, F., & Cervellin, G. (2020). Impact of the COVID-19 epidemic on census, organization and activity of a large urban Emergency Department. *Acta bio-medica: Atenei Parmensis*, 91(2), 45–49. <https://doi.org/10.23750/abm.v91i2.9565>
- Haktanir, A., Seki, T., & Dilmaç, B. (2020). Adaptation and evaluation of Turkish version of the fear of COVID-19 Scale. *Death studies*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1773026>
- Hossain, M. A., Jahid, M., Hossain, K., Walton, L. M., Uddin, Z., Haque, M. O., Kabir, M. F., Arafat, S., Sakel, M., Faruqui, R., & Hossain, Z. (2020). Knowledge, attitudes, and fear of COVID-19 during the Rapid Rise Period in Bangladesh. *PloS one*, 15(9), e0239646. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0239646>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Lazzerini, M., Barbi, E., Apicella, A., Marchetti, F., Cardinale, F., & Trobia, G. (2020). Delayed access or provision of care in Italy resulting from fear of COVID-19. *The Lancet. Child & adolescent health*, 4(5), e10–e11. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30108-5](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30108-5)
- Mantica, G., Riccardi, N., Terrone, C., & Gratarola, A. (2020). Non-COVID-19 visits to emergency departments during the pandemic: the impact of fear. *Public health*, 183, 40–41. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.046>
- Pappas, G., Kiriāze, I. J., Giannakis, P., & Falagas, M. E. (2009). Psychosocial consequences of infectious diseases. *Clinical microbiology and infection : the official publication of the European Society of Clinical Microbiology and Infectious Diseases*, 15(8), 743–747. <https://doi.org/10.1111/j.1469-0691.2009.02947.x>
- Saricali, M., Satici, S. A., Satici, B., Gocet-Tekin, E., & Griffiths, M. D. (2020). Fear of COVID-19, Mindfulness, Humor, and Hopelessness: A Multiple Mediation Analysis. *International journal of mental health and addiction*, 1–14. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00419-5>
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., DENİZ, M. E., & Satici, S. A., (2020). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its Association with Psychological Distress and Life Satisfaction in Turkey. *Int J Ment Health Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Šljivo, A., Kačamaković, M., Quraishi, I., & Džubur Kulenović, A. (2020). Fear and Depression among Residents of Bosnia and Herzegovina during COVID-19 Outbreak - Internet Survey. *Psychiatria Danubina*, 32(2), 266–272. <https://doi.org/10.24869/psyd.2020.266>
- Soraci, P., Ferrari, A., Abbiati, F. A., Del Fante, E., De Pace, R., Urso, A., & Griffiths, M. D. (2020). Validation and Psychometric Evaluation of the Italian Version of the Fear of COVID-19 Scale. *International journal of mental health and addiction*, 1–10. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00277-1>
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., Fergus, T. A., McKay, D., & Asmundson, G. J. G. (2020). Development and initial validation of the COVID Stress Scales. *Journal of Anxiety Disorders*, 72. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102232>
- Tzur Bitan, D., Grossman-Giron, A., Bloch, Y., Mayer, Y., Shiffman, N., & Mendlovic, S. (2020). Fear of COVID-19 scale: Psychometric characteristics, reliability and validity in the Israeli population. *Psychiatry research*, 289, 113100. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113100>
- Westgard, B. C., Morgan, M. W., Vazquez-Benitez, G., Erickson, L. O., & Zwank, M. D. (2020). An Analysis of Changes in Emergency Department Visits After a State Declaration During the Time of COVID-19. *Annals of emergency medicine*, 76(5), 595–601. <https://doi.org/10.1016/j.annemergmed.2020.06.019>
- Wong, L., Hawkins, J., Langness, S., Murrell, K., Iris, P., & Sammann, A. (2020). Where Are All the Patients? Addressing COVID-19 Fear to Encourage Sick Patients to Seek Emergency Care. *NEJM Catalyst*, 1(3). doi: 10.1056/CAT.20.0193.